

Kutaiszi földrajzilag nagyobb változatosságot mutat. A hajnali érkezés ellenére az impozáns repülőtérén nyitva találtuk a pénzváltót, és kibusz is indult a 21 kilométerre fekvő központba.

Az álmatlan éjszaka kipihenése mellett az első napra időzítettük a város bejárását. Kétségtelen, hogy Kutaiszi is rendelkezik néhány szép parkkal, ötletes szobrokkal, nevezetes műemlékekkel, az ország egykori második városától várt színvonal mégis elmaradt.

A tíz éve még kétszázézeres településnek az elvándorlás miatt ma 150 ezernél is kevesebb lakosa van, a fejlődő Batumi ebben a tekintetben már meg is előzte. Az ország vezetése nemrég még igyekezett méltó szerephez juttatni Kutaiszit, és 2012-ben ide helyezték át Grúzia parlamentjét. Az országgyűlés 2019-ben visszaköltözött a fővárosba, a hónapok gyűléseinek otthont adó formabontó épület környékét pedig felveri a gaz.

Aki járt már Grúziában, bizonyára egyetért azzal, hogy a kicsiny ország a természeti látnivalók és az építészeti emlékek páratlan tárháza. Találunk itt ötezer métert meghaladó magasságú hegycsúcsokat éppúgy, mint tengerpartot, sziklába vájt városokat és ezer éves kolostorokat.

Azt azonban, hogy mennyire kicsi maga az ország, már sokkal nehezebb értelmezni. Grúzia területe a hivatalos adatok szerint hazánkénak nagyjából kétharmada, a Szovjetunió felbomlását követően azonban több térségben etnikai zavargások törtek ki. Végül két régió – Abházia és Dél-Oszétia – nyilvánította ki a függetlenségét, ezt azonban mindeddig csak néhány ország ismerte el. Grúzia lakossága a rendszerváltást követő kivándorlás miatt mutat jelentős csökkenést.

Ennyi módosulás után már nem is meglepő, hogy az ország elnevezése is változóban van. Az orosz múltat idéző Grúzia helyett terjed a Georgia név, bár ilyenből már létezik egy, mint az USA tagállama. Kérdésünkre a helyiek elmondták, ők egyáltalán nem érzik sértőnek a Grúzia nevet, mert saját nyelvükön országuk neve egyébként is Szakartvelo. Ha belegondolunk, minket sem igazán érdekel, hogy egy külföldi Hungary vagy Hungria névvel illeti hazánkat, attól még mi Magyarországon élünk.

Budapestről Kutaiszi a közvetlen légi összeköttetést biztosító fapados járáttal alig

Grúzai anziksz (1. rész)

Kutaiszi főtere

három óra alatt elérhető. Kutaiszi az ország fővárosától 230 kilométerre fekszik, és a közelmúltig Grúzia második legnagyobb lélekszámú települése volt.

Debrecenhez hasonló kategóriájú városra számítottunk, bár a Kaukázus déli lábánál, a sebes sodrású Rioni-folyó partján épült

Kutaiszi első számú látnivalója a 1003-ban épült – azóta természetesen többször átalakított – Bagrati-katedrális. Az impozáns épület a közeli Gelati kolostorával együtt bekerült az UNESCO Világörökségei közé – a legutóbbi merész átépítést követően azonban a szakemberek úgy ítélték meg, hogy a

Kutaiszi – házak a Rioni-folyó partján

Upliszihe – részlet a barangvárosból

Gelati – részlet a kolostorból

Bagrati-székesegyháznak nincs többé helye a nevezetes listán.

Grúzia óriási szerencséje, hogy a két műemlék együtt számított világörökségnek, így maga a regisztráció nem kapta meg a de-honesztáló „listáról törölt” minősítést. Ilyen csúfság korábban mindössze két helyszínnel – Drezdával és az ománi nyársas antilop élőhellyel – esett meg. Ehhez a kétes értékű pároshoz 2021-ben egy harmadik városrész,

Kutaiszi – az egykori parlament épülete

Gori – utcanév a Sztálin sugárúton

Liverpool kikötői negyede csatlakozott.

Gelati kolostora Kutaiszitől néhány kilométerre északkelet felé emelkedik egy hegyoldalon. Az 1106-ban alapított kolostor templomát látogatásunk idején éppen felújították, az épület belsejének hangulata, a freskók és a mozaikok azonban így is visszaidézték számunkra Grúzia aranykorát.

Gelati épületegyüttesénél nemcsak azért érdemes elidőzni, hogy magunkba szippantsuk a közepkor levegőjét. A számunkra olvashatatlannak grúz nyelvű elnevezések latin betűs átírása, egészen pontosan

ezek kiejtése néha komoly fejtoros elé állítja az utazókat. Gelatiban vagy Dzselatiban járunk? A Tbiliszi közelében később felkeresett híres kolostor neve pedig Jvari vagy Dzsvari? Elárulhatjuk, hogy az első esetben a helyes kiejtés Gelati, a második név esetén viszont Dzsvari.

Külön problémát jelent az írott szövegben a mássalhangzók torlódása. Hogyan mondjuk helyesen az olyan betűegyüttest, mint például a khch, vagy azt a szót, ami úgy kezdődik, hogy mtskh? Útmutatást a grúz nevek orosz átírása ad, legalábbis azok számára, akik el tudják olvasni a cirill betűket. Az egyszerűség kedvéért jelen összeállításunkban minden elnevezést a magyar fonetika szabályainak megfelelően szerepeltetünk.

Az orosz nyelv ismerete egyébként hasznos, de nem elengedhetetlen a Grúziába tervezett utazáshoz. A fiatalok többé-kevésbé beszélnek angolul, azt viszont meglepve konstatáltuk, hogy az idősebbek gyakran csak a grúz nyelvet ismerik. Segítőkészségben azonban nincs hiány. Szálláshelyen, boltban vagy akár az utcán mindig kerestek valakit, akivel szóba tudunk állni oroszul. A turisták által látogatott helyszíneken pedig grúz, angol, orosz, néha török nyelvű ismertetőtáblák segítik a tájékozódást.

Grúziában két jelentős méretű barlangváros található: Vardzia és Upliszcihe. Útban Gori felé ez utóbbit kerestük fel. A bronzkor óta lakott Upliszcihe Grúzia történetének legelső települései közé tartozik. A

Gori – a híres páncélvonat

barlangváros bejáratánál olvasható tájékoztató szerint a homokkőben már a Kr. e. 10. századtól kezdtek üregeket vájni. A Selyemút szárazföldi nyomvonalába eső várost később megerősítették, jelentős kereskedelmi központtá vált, aminek csak a mongol hódítás tudott véget vetni a 14. században. Nem természetes eredetű járatokról van tehát szó, mégis rendkívül találó a barlangváros elnevezés. Több szinten láthatunk egyszerű, sziklába vájt üregeket éppúgy, mint lépcsővel, oszlopokkal és faragott mennyezettel kialakított termeket.

A barlangváros Gori környékének leghíresebb, de nem a leghírhedtebb látványja. Szállásadóinknak köszönhetően szerencsére második programunk előtt kóstolót kaptunk Grúzia híres borából és a csacska nevű törkölypálinkából. Talán úgy gondolták, ha a város nevezetes szülőttének emlékeit is fel szeretnénk keresni, akkor – a ránk váró megrázkódtatás miatt – erre mindenképpen szükségünk lesz.

1879. december 21-én Goriban látta meg a napvilágot Joszif Visszarionovics Dzsugasvili, akit később Sztálin néven ismert meg a világ. Vélhetően erről az ismeretségről sokan készséggel lemondtak volna, az egykori szovjet diktátor áldozatainak számát ugyanis legalább 20 millióra becsülik. Őt terheli a közvetlen felelősség az 1932–1933-ban kialakult ukrán éhínség kirobbantásáért is, ami 7 millió halálos áldozatot követelt. A szándékosan előidézett éhhalált az ukrán parlament 2006-ban hivatalosan is népirtásnak nyilvánította.

Goriban felkereshető a szülőház, a múzeum és az a páncélozott vonat, amivel a diktátor a teheráni és a jaltai konferenciára utazott. A

Sztálin-szobor tőzsomszédságában pedig kemencében sül a grúz lepénykenyér, a soti-puri, a Sztálin sugárúton álló étteremben frissen – és nagyon lassan – készül az egyik grúz nemzeti eledel, a hacsapuri.

Várakozás közben pedig tervezhetjük a következő programokat. Reméljük, hogy az egykori főváros, Mchéta (a c és a h betű is ejtendő), majd Tbiliszi felkeresése után a borongós idő is jobbra fordul, mert következik legfontosabb úti célunk, a Kaukázus. Közben pedig érdemes tovább ismerkedni a grúz konyha specialitásaival is. ■

Gori – sült a lepénykenyér, a soti-puri